

ב ר ט י כ ל ט ט 2/8

מישיבת ועדת החוקה חוק ומשפט
ירושלים, יום ד', ה' באב תשי"ז - 19.7.50

חברי הועדה הנוכחים:

- נ. ניר - היו"ר
- ע. אסף
- י. בדר
- מ. בן-עמי
- י. בר-יהודה
- ד. בן-רובינשטיין
- א. ג'רג'ור
- ב. צ. דינבורג
- ז. ורהפטיג
- ק. כהנא
- י. לם
- א. לנקין
- מ. ד. לוינסטיין
- א. פרמינגר
- י. קליבנוב
- ח. רובין
- א. תבורי

מוזמנים:

- ח. כהן - היועץ המשפטי
- ח. וילקנפלד - המשנה ליועץ המשפטי
- א. ידין - משרד המשפטים
- י. ויינשטיין - משרד המשפטים
- מ. פיאמנטה - מהרגם לערבית.

הישיבה נפתחה בשעה 08.35.

היו"ר נ. ניר: אני פותח את הישיבה.

בישיבה הקודמת העברנו לועדת המשנה ארבעה חוקים. ועדת המשנה עברה על החוקים האלה, בשנים מהם ישנן הסתייגויות ובשנים היו תיקונים, אבל אין הסתייגויות.

עלינו לגמור היום את חוק לעשיית דין בנאצים ובעוזריהם, בו נשארה פתוחה שאלת הנוסח וגם שאלת פרינציפיונית שעורר לם.

בענין חוק האזרחות, הכנסת החליטה על הרכבת ועדה משוחפת לוועדתנו ולועדת הפנים, עם היו"ר מועדת החוקה. ישבה עם היו"ר ועדת הפנים ובאנו לידי הסכם, אחרי מו"מ די ממושך, שמועדת החוקה ישתתפו בוועדה המשנה הזאת השעה חברים, ומועדת הפנים שבעה חברים. מאתנו יהיו תשעה, היות ויו"ר ועדת הפנים הביע את רצונו שתשתתף בוועדה זאת גם באה-כוח ויצ"ו. הרכב ועדת המשנה יהיה כך: מועדת החוקה: ה"ה כהנא, קליבנוב,

היו"ר נ. ניר:

גב' ר. כהן, ג'רג'ורה, בן-עמי, ניר, ושני חברים מסייעת מפא"י; מועדת הפנים ישתתפו ה"ה ורהפטיג, פראי, מרלין, אידוב כהן, זעובי, ושני חברי מפא"י. כיון שחברים לנו ארבעת חברי מפא"י, לכן נוכל לקבוע עכשיו את מועד הישיבה.

נ. ל.:

יש לי הצעה לסדר: נמסר לי מכתב מאחד מעורכי-הדין שלנו, בו הוא מציע תיקון הקשור עם חוק הדירות. לדעתי, הצעתו הגיונית מאוד ואני מציע לצרף לסדר היום סעיף: שאלת תיקון חוק הדירות.

היו"ר נ. ניר:

הענין הזה היה בפני ועדת המשנה לפני שבוע והועדה החליטה שאין היא לוקחת את היוזמה לידיה, אלא הטילה עלי להודיע לחברי ועדת החוקה כי קיימת הצעה כזאת וכי המכתב נמצא בתיקיהם. עשיתי זאת, וכל חבר ועדת החוקה רשאי להציע את הדבר לכנסת, כיוזמה תחיקתית פרטית שלו.

נ. בר-יהודה:

מליאת הכנסת החליטה לפני שבוע לבקש מועדת החוקה חוק ומשפט להקדיש את הכנת הפרק בחוקה היסוד אשר דן בחוקה הבחירות לכנסת וכל הדברים הקשורים בכך. אני מציע - מבלי לקשור זאת בדיון המתקיים אצלנו בקשר עם החוקה כולה - לבחור בוועדה משנה קטנה על מנת שהיא תוכל להציע למליאת הועדה את הנוסח או הנוסחאות שעליהם היא תדון.

היו"ר נ. ניר:

לאחר שנגמרה את הסעיפים העומדים על סדר-היום, כפי שציננתי, נעבור לדיון על החוקה, ואז יהיה זה הסעיף הראשון. במקרה שלא ישאר לנו זמן לדיון על החוקה, נעמיד זאת כסעיף נפרד בסדר-היום.

חוק להיקון מקורות בתי-המשפט העירוניים.

"פקודה בתי המשפט העירוניים החוקן כך: בתנאי לטעיה 4(1)
במקום המלים "עשרים פונטים" יבואו המלים "מאה לירות".

חיו"ר נ. ניר: לפני חודש בערך, קבלנו חוק המאפשר להטיל על עבירות על חוקי-עזר קנס של מאה לירות, במקום עשרים לירות. החוק הזה בא למלא את החסר ולקבוע כי לביהממשפט העירוני מותר להטיל קנס של מאה לירות.

בחוק זה יש הסתייגות לחבר הכנסת לט.

י. לם: אני מתנגד לחוק הזה צמציע שהועדה לא תקבל אותו. בשביל לא-יוריסטים זה אולי נראה כאבסורד, לאחר שקבלנו את החוק המאפשר להטיל קנס של מאה לירות על עבירות על חוקי-עזר של העירוות, לא לקבל את החוק הזה. אבל בשביל יוריסטים אין זה אבסורד, מפני שהחוק שנתקבל, הוא בר-חוקף גם אם לא נקבל את החוק הזה. לפי החוקתשלנו אפשר להביא כל עבירה על חוקי העזר, בפני ביהממשפט הרגילים, אם ראש העיריה או מי שממונה מטעם ראש העיריה, התובע הכללי - אם כי הוא מופיע בשם היועץ המשפטי, אבל הוא פקיד העיריה - חושב כי העבירה היא חמורה מאוד. אפשר להביא עבירה כזאת לביהממשפט השלום ואפילו לביהממשפט המחוזי. זהו הקונסטרוקציה הרגילה אצלנו. אם למשל נקבע בחוק מסויים שעל עבירה מסויימת אפשר להטיל קנס עד אצא 300 לירות, אפשר להביא את הענין בפני שופט שלום, אבל אז העונש שיוטל לא יהיה יותר מאשר קנס עד מאה לירות, אבל אם התובע הכללי חושב כי צריך להיות עונש יותר גדול, הוא יביא א הענין בכני ביהממשפט המחוזי. זוהי הפרוצדורה הנהוגה אצלנו. לכן, אם הכנסת קבלה את החוק על הגדלה הקנסות במקרים אלה עד למאה לירות, אין זה מחייב לקבל גם את החוק הזה.

מדוע אני מתנגד לקבלת החוק הזה? עד עכשיו

היינו רגילים שבעבירות לפי חוקי-העזר ידונו ביהממשפט העירוניים. בעבירות על חוקי הבניה גם כן אפשר היה להעביר את הענין לביהממשפט העירוניים, אבל עפ"י רוב העבירו זאת ישר לביהממשפט השלום, כי על עבירות אלה אפשר היה להטיל קנס עד מאה לירות, ורק במקרים מסויימים העבירו את החביעה בעניני בניה לביהממשפט העירוניים.

י. לט:

העיריה רוצה עכשיו, ע"י החוק הזה, להשיג שני דברים: היא רוצה לאאאא
שבתי-הדין העירוניים יהיו הדיין גט בעניני הבניה, והיא רוצה שבעבירות
על חוקי-עזר על העיריות, בענינים יותר חמורים, אי-אפשר יהיה ללכת לביה-
משפט השלום.

הייתי מוכן לפשרה בענין זה, לו עיריה תל-אביב

היתה נוהגת כפי שנוהגות כל העיריות בארץ, שאינן חושבות כי צריך למנות
שופטים מקצועיים הקשורים עם העיריה, אלא סמכות עד השופטים הציבוריים
שהעיריה מציעה לשר המשפטים ושר המשפטים ממנה אותם בתור שופטי-שלום.
אבל כנראה שעיריית תל-אביב לא יכלה להסתדר עם השופטים הציבוריים האלה,
כי ממנים יותר מדי עורכי-דין ולא אנשי-ציבור, לכן היא הציעה עכשיו
למנות לפי החוק שופט שלום מקצועי מיוחד שישב בעיריה וידון על העבירות
האלה במקום השופטים הציבוריים. השופט הזה אינו מספיק, כי יש עבודה
רבה, ורוצים למנות שופט שני. אפשר כבר לראות כי יהכך שיווצר מצב שלעיריית
תל-אביב יהיה ביה-משפט שלום שלם עם שופט שלום ראשי.

אני חושב כי מצב כזה הוא רע. אמנם אינני

חושב שקיים לחץ על שופטים כאלה, אבל יש קשר בין השופט ובין התובע ובין
העיריה, ואז ביה-המשפט הופך לביה-משפט של עיריית תל-אביב.

אם חושבים שעל עבירות מסוימות צריך להטיל קנס

גבוה, יש להעבירן לביה-משפט השלום טרשאי להטיל קנס עד מאה לירות.

לו ידעתי כי יביאו את הענין בפני שופטים ציבוריים

הייתי מוכן למסור לבתי-הדין העירוניים את הסמכות להטיל קנס עד מאה לירות,
כיון שאני יודע שהשופטים הציבוריים לא יחפזו כל כך להטיל קנס של מאה
לירות. לכן אני מציע כי כל זמן ששר המשפטים לא יצהיר שהוא לא ימנה שום
שופט מקצועי לתפקיד זה, לא לקבל את החוק הזה.

נ. בן-עמי: אינני נכנס לכל המערבולת של שופטים ~~אממממ~~

מקצועיים ושופטים ציבוריים. אני יוצא מהשקפה

הפוכה מזו של מר לם, אם כי המסקנה שלי דומה לשלו.

העובדה שקבענו אפשרות של הטלת מאה לירות קנס

של עבירות לפי חוקי העזר אינה מחייבת להרחיב את סמכות השופטים הציבוריים

רל.

מ. בן-עמי:

גם אם אלת שופטים ציבוריים ולא רק במקרה שמתמנים שופטים מקצועיים מיוחדים. העובדה שיש אפשרות להטיל קנס גבוה, אינה מחייבת כי כל בית-משפט אשר ידון באותה עבירה, תהיה לו הסמכות להטיל את הקנס הזה. אם תהיה עבירה חמורה, יביאו אותה בפני בית-המשפט השלום, ואם תהיה עבירה קלה, יביאו אותה בפני בית-המשפט העירוני. אין אנחנו צריכים לגרוח את התיאבון, כי העונש האצא הגבוה מגרע את התיאבון של השופט להשתמש בסמכותו. סמכותם של בתי-המשפט העירוניים צריכה להיות מוגבלת.

ד. בר-רב-האי:

מר בן-עמי התחיל בזה שהוא חסיד של שופטים

ציבוריים, והמשיך בצמצום סמכותם; יש בכך

סתירה הגיונית.

אפשר לבקר בכנסת את העובדה שעיריית חל-אביב

עוברת לפרשה של מינוי שופטים עירוניים. אף אני שוחף לדעתו של לם בענין

זה. אבל אם לם מטיק מזה מסקנה, שאנחנו צריכים להגביל את בתי-המשפט

העירוניים בהטלת קנס רק עד 20 לירות, מה תהיה המסקנה הטעמית מזה?

הלא כוונת החוק הזה להקל על הפרוצדורה המשפטית ולשחרר את בתי-המשפט

מהמעמסה של המשפטים על עבירות לפי חוקי-עזר של העיריות. המסקנה

מהצעת לם תהיה כי התובע יבטרוך להגיד: אם אני רוצה שיקבלו על עבירה

מסויימת קנס קטן נמוך, אשלח לבתי-המשפט העירוניים; אם אני רוצה שיקבלו

על עבירה מסויימת קנס גבוה, אשלח לבתי-משפט השלום. ז"א, התובע קובע

מראש חלק מהמסקנה של המשפט. ישנן גם תופעות שהתובע מזמין את השופטים

שהוא מעוניין בהם, וקובע לו את ביה"ד. מה הן היום 20 לירות קנס על

עבירות על חוקי הבנין??

אני חושב כי החבר לם צודק בדרישתו הכללית

שבתי-הדין הציבוריים יהיו ציבוריים. אבל כשאנחנו דנים על חוקא זה, אין

הוא יכול להוסיף זאת בחוק או לקבל את החוק בתנאי שיהיו אלה בתי-דין

ציבוריים.

י. ברר:

אני מציף להגביל את סמכות בתי-המשפט

העירוניים בהטלת קנס רק עד 10 לירות. אני חושב

כי הגיע הזמן שמחוץ לשופטים לא יהיו שופטים בישראל, וההצעה הזאת היא

ועדת החוקה, חוק ומשפט
19.7.50
חוק לתיקון סקודת בתי"מ העירוניים.

ר.ל.

י. בדר:

חוליה נוספת בשרשרת קלאוול מערכת החוקה בארץ.

היו"ר נ. ניר: אני חושב שיש בהצעת בדר ענין חדש; על כל פנים, ארטר לפרש זאת כך.

י. בדר: אם יש הידוש בהצעתי, אפשר להעביר את השאלה להחלטת ועדת הכנסת.

ח. וילקנפלד: נדמה לי כי מר לם מערוב שני דברים במקום שאין

הצדקה לערוב אותם. לפי החוק הקיים, הסמכות לא

להרכיב את בתי-המשפט העירוניים נתונה בידי שר המשפטים. אם מר לם חולק על הדרך שבה נוהג שר המשפטים בביצוע החוק הזה, יש לפניו הדרכים הרגילות בהן חולק חבר הכנסת על ביצוע של חוק: לשאול שאלתא בוועדה או בכנסת, או, אם הוא חושב כי החוק מעניק לשר המשפטים סמכות יותר מדי רחבה, להרכיב את בתי-הדין האלה כרצונו, הדרך לפניו להציע הצעת חוק משלו שהגביל את סמכות שר המשפטים וחאלץ אותו להרכיב את בתי-הדין בכיוון הרצוי למר לם. כרגע, הדיון איננו בהרכב בתי-הדין האלה אלא בסמכותם להטיל קנסות.

לפני כחודש ימים קבלה הכנסת חוק אשר לפיו

יכולה העיריה בעבירות על חוקי העזר שלה, לקבוע קנס עד מאה לירות. מבחינה חיאורטית צדק חבר הכנסת בן-יעמי באומרו כי אין הכרח לחקן באופן אוטומטי את החוק הזה, מאחר שקבלנו שאפשר להטיל על עבירות כאלה קנס של מאה לירות. להלכה יכול להיות מצב כי העונש המאכסימלי בחוקי-העזר יהיה מאה לירות, אבל הסמכות המאכסימלית של בתי-המשפט העירוניים והיה להחליט קנס רק עד 20 לירות. במקרה כזה, אם רוצים להשיג קנס יותר גבוה, מעבירים את הענין לבית-משפט אזרחי רגיל, לבית-משפט השלום. אבל למעשה המצב הוא אחר. למעשה העבירו עב עכשיו את העבירות על חוקי-העזר, רובן ככולן לבתי-המשפט העירוניים. אבא יתקבל התיקון שמציע חבר הכנסת לט, יקרה אחד מן השניים: או שלמעשה נעשה פלסתר את התיקון שקבלנו לפני חודש ימים, מפני שאם גם להבא יביאו את רוב המקרים לבית-המשפט העירוני, הרי אעפ"י שלהלכה אפשר להטיל על עבירות כאלה קנס של מאה לירות, בתי-משפט אלה יוכלו להטיל קנס רק עד 20 לירות, ואז התיקון שקבלנו לפני חודש ישאר

ר.ל.

ועדת החוקה, חוק ומשפט
19.7.50
חוק לתיקון פקודה בתיה"מט העירוניים.

ת. וילקנטלר:

בבחינת אוח מתה; או, אם נראה להפכו לדבר חי, נצטרך להעביר חלק גדול מהקניינים שכיום מובאים בפני בתי-המשפט העירוניים, לבתי-משפט השלום.

אם לפני חודש קבלה הכנסת את ההצעה להגדיל

את הקנסות בעבירות אלה עד 100 לירות, פירוש הדבר שהכנסת השבה כי מנאים הקיימים, 20 לירות אינן מספיקות. ז"א, שישנם מקרים - ומקרים רבים - אשר בהם יהיה צורך להטיל קנס יותר גבוה מאשר 20 לירות. אם רוצים לקיים למעשה את התיקון הזה, ואם נשאייה את טמכות בתי-המשפט העירוניים כפי שהיא, פירוש הדבר שנמיל מעמסה נוספת על בתי-המשפט הכלליים, ולא לכך הייתה הכוונה כאשר קבאנו את החוק לפני חודש ימים.

אני מבקש שבחוקדה הצביע על השאלה הזאת, תשרוה

לנגד עינייה את הדבר הזה.

הינו"ר נ. ניר: בפניעו שלוש הצעות: 1) לקבל את החוק; 2) לא

לקבל את החוק; 3) לבחור במקום מאה לירות -

עשר לירות.

הצבעה

בעד ההצעה לקבל את החוק - 8.
" " " " לא " " " " - 6.

הוחלט: לקבל את החוק כפי שהוצע.

הסתייגות ליי. לט, מ. בן-עמי ויי. בדר.
(בשם רוב הועדה יגן על החוק בכנסת הבר
הכנסת ד. ברשרב-האי)

ר.ל.

ועדת החקקה, חוק ומשפט
19.7.50
חוק להיקון פקודת הפיצויים.

היו"ר נ. ניר: נוסף לתיקונים האלה שהכנסנו, היינו צריכים להוסיף הוראות מעבר, מה לעשות לגבי המשפטים החלויים ועומדים. החלטנו כי אם כבר יצא פסק-דין, העניין נגמר ואין עליו ערעור; במקרים שעדיין לא יצא פסק-הדין והמשפט חלוי רעומד, אם זה בפני בי"ד כללי, יש אפשרות לערער על החלטתו אך אם זה בי"ד לאניות, אין אפשרות לערער על החלטתו מכיון שהוא הורכב לפני הכנסת חוק זה לחקפו, ז"א שיושבים בו שני חברי בי"ד העליון.

בועדת המשנה לא היו כל הסתייגויות לחוק זה.

י. בדר: אני מציע שהרכב בי"ד לאניות לא ישחנה גם בעתיד, ואז לא תהיה אפשרות של ערעור גם בעתיד על החלטת בי"ד זה.

היו"ר נ. ניר:

ה צ ב ע ה

בעד הצעת י. בדר שהרכב בי"ד לאניות יהיה כפי שהיה עד כה נגד
- 3
- רוב.

הצעה לא תקבלה.

הסתייגות לי. בדר.

בעד הצעת י. בדר שלא תהיה אפשרות לערער על החלטת בי"ד לאניות נגד
- מיעוט
- רוב.

הצעה לא תקבלה.

הסתייגות לי. בדר.

י. בדר: מכיון שקראתי באחד העיתונים על נסיון של צו-על

הנאי בענין ידוע וכיון שקשה מאוד לדבר על החוק הזה מבלי לזכור את אותו הענין, וכיון שאינני רוצה לדבר השבוע ואולי גם בשבוע הבא על הענין הזה בכנסת, הייתי מבקש מהיו"ר לחכות קצת בהבאת החוק הזה למליאת הכנסת.

היו"ר נ. ניר: החוק הזה אינו נוגע לאותו מקרה. מה שהיה, היה.

רל.

ועדה החוקה, חוק ומשפט
19.7.50
חוק לתיקון פקודה הפיצויים.

בכל זאת, אני רוצה שבקשתי תירשם. לא הייתי
רוצה לשוב ולדבר על העניין הזה בכנסת.

י. בדר:

חוק ביטול עונש מלקות.

"1. לא יהא עונש מלקות במדינה.

2. (א) שר המשכמים ממונה על ביצוע חוק זה.
(ב) שר המשפטים רשאי, בהקנות, לתאם את המשפט הקיים בל היאור שחוק זה מחייבו".

היו"ר נ. ניר:
אנחנו בטלנו את הסעיף ששני והעדפנו ללכת בדרך יותר ברורה: להכניס בחוק את הסעיפים שאנחנו מבטלים בחוק זה. היות ועונש מלקות ישנו בשלושה חוקים - חוק האסירים, חוק ההגנה וחוק בריונים צעירים - החלטנו לכתוב זאת במפורש בחוק.

חילוקי הדעות בוועדת המשנה היו ביחס לסעיף הראשון. היתה הצעה לכתוב במקום "לא יהיה עונש מלקות במדינה" - "לא יהיה עונש גוף במדינה".

ז. ורהפטיג:
אני הייתי בין המציעים לכתוב "עונש גוף" במקום "עונש מלקות", ואני רוצה להטביר מדוע. החוק הזה הוא חוק יסודי. ישנן קונסטיטוציות רבות בהן יש סעיף האומר כי לא יהיה עונש גוף במדינה. אין זה נכון כי עונש גוף מתבטא אך ורק במלקות. גם אם נקח את שלושת החוקים בהם יש עונש מלקות, הרי באחת מהם כתוב: עונש גוף, כמו מלקות, ואח"כ בפירוש יש עונש מלקות. אנחנו קובעים בחוק זה כלל קונסטיטוציוני ולכן יש להרחיב זאת ולקבוע שלא יהיה כל עונש גוף במדינה.

לצערי, קבלנו ירושה גרועה ביחס לכבוד גוף האדם. המשטרה שלנו עד היום הזה אינה יכולה להיפטר מההרגלים של המשטרה הבלשטינאית וזה יקח עוד זמן רב עד שניפטר מהרגלים אלה. לכן, אם מקבלים חוק בעניין זה, צריך להגיד כי זה הל על כל עונש גוף. נדמה לי כי יש גם ערך הינוכי לקביעה כלל זה.

י. בדר:
אני חושב כי צריך להשאר "עונש מלקות". קודם כל, לדעתי עונש מוות הוא עונש גוף מאכפמלי. נוסף לכך, אינני בקי, אבל יתכן שבחקנות בחי"הסוהר יש עונש של צמצום מנת-המזון, וגם זה הוא עונש גוף.

ר.ל.

י. בדר: מלבד זאת אני מציע להוסיף בסוף החוק:
"הוקףו של החוק מיום 29 בדצמבר 1947."

ח. כהן: הספקות שנשמעו כאן בקשר לפירוש המושג "עונש גוף", מספיקים לדעתי, כדי שלא נשמט במלה הזאת בחוק המונח לפנינו. אמנם למלה "עונש גופני" באנגלית ("קורפוראל פנישמנט") יש מובן ברור, ואין היא כוללת עונש מאסר או עונש מוות. אבל אם נכניס בחוק שלנו את המושג "עונש גוף" אף אחד לא ידע אם זה בדיוק כמו "קורפוראל פנישמנט", או שזה כולל גם דברים אחרים.

אני חושב שמטרת היצירות השונות הושג אם נוסף למה שאמור בסעיף 1, שלא יהיה עונש מלקוח במדינה, נכתוב בסעיף 2 ~~שסעיפים מסויימים שבהם הכוונה היא ל"קורפוראל פנישמנט"~~, יבוטלו ולא יהיו עוד בחוק.

היו"ר נ.ניר:

ה א ב ע ה

בעד המונח "עונש גוף" - 1.
" " " "עונש מלקוח" - רוב.

הוחלט: להשאיר את המונח "עונש מלקוח".

אני חושב שלהצעת בדר אין ערך ריאלי אלא רק ערך דמונסטרטיבי.

ז. ורהפטיג: אני שואל אם מבחינה משפטית אפשרית הדמונסטרציה הזאת, כי אם כן, אני מוכן להצביע בעדה. פשוט אין הגיון בכך מבחינה משפטית.

ח. כהן: אם הצעת חבר הכנסת בדר תתקבל, התוצאה תהיה

ריאלית ביותר: שכל מי שקבל מלקוח בין

ה-10 לפברואר 1949 (יום החנינה) ובין יום קבלת החוק של החוק הזה,

תהיה לו זכות לא רק לדרוש פיצויים אלא גם להאשים את מי שהכה אותו

באשמה פלילית. יתכן שבכך רוצה חבר הכנסת בדר, אבל אני רוצה להזהיר

את חברי הועדה שלא פעם עמדה הכנסת, ולפניה מועצת המדינה הזמנית, על

כך ששום חוק פלילי או שום חוק שתוצאותיו חוכלנה להיות פליליות, לא

יוצע ולא יתקבל בחוקף רטרואקטיבי. הדבר הזה גם הדבטח לא פעם ע"י

הממשלה. אני חושב כי קבלת ההצעה הזאת תהווה תקדים מסוכן ביותר, והכנסת

ועדת החוקה, חוק ומשפט
19.7.50
חוק ביטול עונש הלקוח.

היו"ר נ. ניר:

ה צ ב ע ה

בעד הצעה ד"ר בדר - מיעוט.
נגד - רוב.

הצעה לא נתקבלה.

הסתייגות לי. בדר.

חוק להיקון פקודת הירושה.

"פקודת הירושה הוקנה על ידי הוספת הפסקה הבאה בסוף סעיף
4(4):

"(ד) במידה שבחוק המחייב יש כלל שלפיו עובר העיזבון
כולו או מקצתו, למי שאיננו קרובו של המת קרבת
דם נישואין, חיתון או אימוץ - אין נוהגים לפי
כלל זה."

2. פסקה (ד) של סעיף 4(4) לפקודת הירושה יהול על כל ירושה
שביח המשפט אזרחי ציוה על חלוקתה אחרי שחוק זה נכנס לתקפו
בין שהמוריש מת לפני שחוק זה נכנס לתקפו ובין שמת אחרי כן."

היו"ר נ. ניר: הועדה הכניסה בחוק זה תיקונים קלי-ערך.

במקום "אין נוהגים לפי כלל זה" כתבנו

"אין נזקקים לכלל זה". בסעיף 2 הוצאנו את המלה "אחרי" המלה
"ביח משפט". הנימוק לכך היה, שיכול להיות גם ביח-משפט אחר.

א. ידוין: אנחנו רוצים להציע עוד תיקון קטן:

בסעיף 1, אחרי המלים "כולו או מקצתו" לכתוב:

"ליורש שאיננו קרובו - - -" במקום "למי שאיננו קרובו". לקחנו בחשבון
בתיקון זה את הערת הבר הכנסת ורהפטיג, שמוטב לדבר במפורש על ירושה
ולא על העברת העיזבון.

י. בר: אני חושש במקצת מהתיקון הזה. אני מבין

שהמדינה יכולה לרכוש את העיזבון בחור
בונא וקנצ'יא, או בחור יורשת. אבל יש גם אפשרות שנכסים כאלה אינם
קדוקום ואף לא ירושה. כאן אנחנו מצמצמים את החיקון שלנו רק לגבי
יורשים, ויכולים להיות מקרים שהמדינה, קבוצת אנשים או גוף אחר,
ידרשו את העיזבון או חלק מהעיזבון לא מפני שזה קדוקום ולא מפני
שזאת ירושה אלא מפני איזו סיבה אחרת. כל בטה שברור כי ביחס לקדוקום
אנחנו משרינים, אין זה ברור ביחס לאיזו צורה אחרת. לכן אני בעד
השארת הנוסח הקודם.

ז. ורהפטיג: ישנן רק שתי דרכים לזכות ברכוש של מנוח:

או בדרך של ירושה או בדרך של זכיה מן
המקור. מדוע אני סבור שהנוסח "למי שאיננו קרובו - - -" אינו מספיק:
בסעיף (4) נאמר כי אם מת נכרי, הירושה תהיה בזהאם לחוק הלאומי שלו.
לפי הוראה זאת, אם באיזו ארץ החוק הלאומי מורה לשפוט במקרים אלה
לפי החוק של הארץ בה נמצאים הנכסים, גם הוראה זאת בטלה. ז"א, ע"י

ז. ורהפטיג:

חיקון זה אנהנו מבטלים לא רק את האפשרות שעזבון יעבור בירושה למי שאיננו קרובו של המנוח קרבת דם, אלא גם את האפשרות שהעזבון יעבור בירושה לטובת אֶמְדִינָה ישראל. כלומר, הרכוש יהיה הפקר, אך המדינה לא תוכל לקחתו.

ד. בר-רב-האי: אינני יודע מדוע צריך בדרך של פלפול משפטי

להגיע למסקנה שאפשר להגיע אליה בדרך הרבה יותר פשוטה. אינני רוצה לחלוק כרגע על כך שיחכן כי בית-משפט אשר יעמוד בפני בעיה כזאת שתאר ורהפטיג, יצטרף לפסוק שרכוש כזה אינו עובר בירושה למדינת ישראל. אבל כוונתנו בחוק זה לא הייתה להקנות את זכות הירושה למדינת ישראל - אנחנו חושבים כי זכות זאת ישנה, ע"י דוקטרינה אחרת, של בונא וקנציא - אלא למנוע את האפשרות שמדינה זרה תוכל לחבוע את הזכות הזאת.

אנחנו יודעים משהו על החוקים הנהוגים

בארצות שונות בענין זה. אבל אינני סתימר לדעת את כל חוקי כל המדינות בענין זה. אנחנו יודעים גם שישנם איזורים שונים של מדינות שונות אשר בהם נהוגים חוקים שונים, כמו למשל בארה"ב. יתכן שיש חוק אשר אינו משתמש במלה "יורש", אלא אומר: "במקרה שלא נשאר קרוב, נכנסת המדינה להחזקת הרכוש הזה". אנחנו עלולים להכנס כאן להסבוכת משפטית. אם אין אנחנו משתמשים במלה "יורש" אלא משאירים את הנוסח כפי שהוא, "למי שאיננו קרובו", אנחנו סותמים את הדרך לדרישת זכויות על הרכוש הזה. אם נכניס את המלה "יורש", תעמוד בפני השופטיה שלנו השאלה מה לעשות לגבי אלה שיחבועו זכויות על הרכוש הזה לא כיוורשים אלא בדרך אחרת. לשם מה לנו כל זאת? אני חושב שהנוסחה המוצעת עונה לכל האפשרויות שיכולות להתפתח בענין זה.

היו"ר נ. ניר:

ה צ ב ע ה

בעד הצעת ד"ר ידין - 6.
נגד - 6.

ועדת החוקה, חוק ומשפט
19.7.50
חוק לתיקון פקודה הירושל.

רל.

ה. כהן: בדצוני לשמנע את חברי היוריסטים מר בר-רב-האי

וד"ר ברר כי התיקון שהצענו פה, ביוזמת ד"ר

ורחפטיג, הוא תיקון נכון.

יש אפשרות אחת, ואחת בלבד, שבתי-המשפט בישראל

יתנו לגוף איזה שהוא, הן מדיני, הן ציבורי, והן אחר, של מדינה

זרה, חלק בירושל. האפשרות הזאת היא שלפי חוקי הירושל החלים על

הלוקה עזבונו של נתינ זר, נוטל אותו גוף חלק בעזבונו. הזברים אמורים

אך ורק בחוקים החלים על העיזבונו. ההוראה הזאת שבפקודת הירושל

אינה חלה על מקרים שבהם המדינה הזרה תופסת את הרכוש כמחרימה,

או בזוכה מהחפקר, או מאיזו אמתלא, קילה או טיבה אחרת.

החוק, כפי שהוא מנוסח, הוא כללי מאוד. ד"ר

ורחפטיג חושש - וחוששני שבאדק - שהנוסח הוא כל כך כללי, שהוא

עשוי לשלול מאתנו עצמנו את האפשרות לרשת נכסים כאלה. אנחנו

רצינו לגדוע את הענף עליו יושבות מדינות זרות, והנה אנחנו גודעים

את הענף שעליו אנחנו בעצמנו יושבים. לכן אני חושב שהתיקון שהוצע

הוא נכון.

אבל אני מסכים עם החברים החוששים כי ע"י ק

השאלה כולה עדין לא באה על פהרונה. עדין חסר לנו חוק הקובע את

זכויות של המדינה בזכות וקנאיה, ובדברים אחרים. החוק הזה מוכן

והוא יובא בפני הכנסת בהתחלת המושב הבא. זהו חוק נכסי המדינה,

אשר יקבע באופן ברור ומדויק מה הן זכויות המדינה על נכסים, איך

היא רוכשת אותם ואיך היא מטפל בהם.

שמעתי על הבעיה הזאת רק הבוקר, אבל שוכנעתי

ע"י מר ורחפטיג כי הסכנה היא הרבה יותר גדולה במקרה זה בנוסח

הכללי, מאשר בנוסח המצומצם. לכן אני מציע לוועדה לקבל את התיקון הזה.

ה. וילקנפלד: היות והשאלה שהתעוררה כאן הפכה לויכוח בין

יוריסטים וישנן דעות לכאן ולכאן, אני רוצה

לצרף את דעתי לאלה שמצדדיה בנוסח כללי ולא בנוסח המצומצם.

ח. וילקנפלד: הצורך בחוק הזה נולד ע"י כך שמספר מדינות
התחברו וקבעו הוראה שבמקרה שאין יורשים קרובי
משפחה, המדינה היא היורשת. ע"י הוראה זאת הן רצו לנצל את העובדה
שבחוק הפנימי שלנו מחלקים את העזבון, נאמר של נתין פולני, לפי החוק
הפולני, וקבעו בחוק שלהם כי במקרים מסויימים המדינה היא היורשת.
אנחנו באים עכשיו וסוחטים את הדרך בפני הזכיה הזאת.
אבל, קודם כל אין לנו במחון כי בחוקים האלה,
אשר מפניהם אנחנו מתגוננים, אמנם השתמשו במונח המצומצם של "יורש".
יובן מאוד - אני יכול להעלות זאת על הדעת - שבאחד החוקים האלה
כתוב כי היורשים הם אלה ואלה, ובמקרה שאין יורשים מקירבה הזאת
עובר העזבון לקהילה או לעירייה.

נוסף לכך אני רוצה להצביע על דבר שני: אם
אנחנו עומדים להתגונן בחוק זה בפני מדינות שהיו להן כוונות לא כל
כך טהורות, לשלול מאתנו את הדברים המגיעים לנו כדין ע"י ניצול המצב
המשפטי וע"י התחכמות, מאין לנו שלאחר שתוק זה יתפרסם בצורתו
המצומצמת, הם לא יתקנו את החוקים שלהם ויציעו נוסחה כזאת אשר לכל
הדעות התן להם מעמד, לאו דוקא בתור יורש אלא שיקנה להם זכות על
הנכסים האלה. אז נצטרך לרדוף אחריהם בתחבולותינו. (ח. כהן: החוק שלהם
לא יחול אצלנו). אני חושש שהוא בן יחול. אם כתוב אצלנו שמחלקים את
העזבון לפי החוק הלאומי, אינו מוכן לאמר בבטחון, אבל אני אומר
כי יש חשש מבוסס שבמקרים כאלה אנחנו עלולים לעמוד במצב שנצטרך
להכניס תיקון מצדנו אחרי תיקון שלהם. במקום זאת אני מציע לקבל את
הנוסחה הכללית המבטיחה אותנו מפני אפשרות ^שהתחכמות שינהגו
בהן בעתיד.

אני רוצה לאמר עוד כי אינני רואה את החשש שאנחנו
כאילו גורעים את האילן שאנחנו יושבים עליו. לפי שעה, במידה שהדבר
נוגע לנכסי הפקר הנמצאים בחוק מדינתנו, אין אנחנו זקוקים לדבר הזה.
אנחנו מסתמכים על זכות הריבונות שלנו, ואם הדבר עדין אינו ברור
די צורכו, הרי שמעתם הודעת היועץ המשפטי, שבקרוב יובא חוק אשר
יסדיר את הענין הזה באופן ברור. החוק הזה לא יהיה חלק של חוק הירושלית;
הוא יהיה חוק קוסטיטוציוני. אינני יודע אם קיימת כוונה להכניס בחוקה
שלנו הוראה דומה להוראה שנמצאת בחוק הפולני, כלומר, שמדינתנו היא

ח. וילקנפלד:

היורשח של נתיני א"י. אם נרצה ללכת בדרך זאת, זה ~~הוא~~ יחייב עיון מרהיק לכת. אבל חשבתי כי עלי להביע את הספקות, ואני רואה סכנה מסויימת בנקיטה הנוסחה המצומצמת.

ב.א. דינבורג: האם לא טוב יהיה לכתוב שהירושה עוברת בדרך של ירושה או בדרך אחרת?

ח. וילקנפלד: מבחינה החוכן, הצעת מר דינבורג היא בדיוק מה שכתוב בנוסחה המקורית; היא קצת יותר צורמת.

היו"ר נ. ניר:

ה א ב ע ה

בעד הצעה א. ידין, לכתוב "ליורש" במקום "למי" - 4.
נגד - 6.

התיקון לא נהקבל.

(ז. ורהפטיג שומר זכות הסתייגות, במקרה שלא תתקבל הצעתו השניה בטעיה זה).

י. קליבנוב: בחוק כתוב "במידה שבחוק המחייב יש כלל". לדעתי,

אצאאאאאאאאאא לא יהיה ברור באופן מפורש לשום בית-משפט מה הוא החוק המחייב, ז"א, החוק החל על המקרה הזה. לדעתי המלים "החוק המחייב" עשויות להביא לסיבוך, כי לא ברור אם זה החוק המקומי, החוק הלאומי של כל ארץ או החוק של חזרה לארץ. עט כל הכבוד למטגנן של משרד המשפטים, אני חושב כי כדי למנוע ספיקות אפשר לנסח זאת בצורה הרבה יותר בהירה. אני מציע לכתוב באופן פשוט: אם בחוק הל על חלוקת העיזבון לפי האמור בטעיה 4 --- וכו' --- אין בית-המשפט (ופה אני מציע לכתוב: בית-המשפט האזרחי, כדי שיהיה מובן שזהו אותו בית-המשפט אשר עליו מדובר בחוק הזה) אצאאאאא נזקק לכלל זה.

א. ידין:

אנחנו באמת נמצאנו בקושי מסויים,
מפני שבתרגום הרשמי של הפקודה, שהיה
מתקופת הסנדס, ובמקום האנגלי, יש ביטוי שהוא מאוד לא-יורה להבנה.
כתוב שם: "נוהגים לפי אותם החוקים". לו חבר הכנסת קליבנוב רצה
להשאיר במסגרת הקודמת של הסעיף, צריך היה להציע לכתוב כאן "בהוק א
שנוהגים לפיו", כי זה הביטוי הנמצא בחלק הקודם של הסעיף. אך אם
הוא מציע להכניס ביטוי אחר ולהגיד: החוק החל על חלוקת העיזבון, לפי
הפיסקאות הקודמות, הרי לדעתי אין זה משנה לגבי הנוסח המוצע, שהוא
שטוח יותר, קצר יותר, ומרוכז יותר. אני מצדי אינני רואה פסוק לגבי
הביטוי "בהוק ומחייב", מפני שאם קוראים את פיסקא (ד), בהחלט
לפיסקאות הקודמות, לא יכול להיות ספק לאיזה חוק מהכוונים. אינני
חושב שהתיקון שמוצע משנה משהו לגבי הענין הזה.

היו"ר נ. ניר:

ה צ ב ע ה

בעד התיקון שמוצע ע"י י. קליבנוב - 2.
נגד - 2.

התיקון לא נקבל.

ז. ורמפטיג:

נדמה לי כי הויכוח שהיה פה, עזר
להסתייגות שלי: הויכוח הוכיח עד כמה
הענינים האלה אינם ברורים ועד כמה עלינו להגיד דברים ברורים
ומפורשים אם אנחנו באמת רוצים להגן על הענין. הצעת-התיקון שלי
היא להוסיף בסוף הסעיף: "והנכסים כנכסים בלי בעלי עובדים לרשות
אוצר מדינת ישראל".

כשאני מציע את התיקון הזה, אני רוצה
קודם כל לדעת אם הוא קולע למטרה שבה אנחנו רוצים. בלי ספק אנחנו
רוצים כי הנכסים האלה יעברו לרשות אוצר מדינת ישראל; זוהי כוונת
המחוקק. אלא שאנשי משרד המשפטים אומרים כי יכניסו זאת בהוק שיבוא.
השאלה היא האם נחזק להקדים זאת בהוק זה. הסעיף, כפי שהוא, משאיר
הרבה ספיקות. אם נקבל את הנוסח שהציע מר ידין, של "לירש" במקום
"למי", הרי בדרך וחבריו טוענים כי ישאר חור ואינו מדינה בכל זאת
הירש את הנכסים האלה. אם לא יתקבל הנוסח שמוצע ע"י מר ידין, אני

ועדת החוקה, חוק ומשפט
19.7.50
חוק לתיקון פקודת הירושה.

רל.

ז. ורהפטיג:

מוען כי זה יכול להכות את זכותה של מדינת ישראל על הנכסים האלה. לכן עלינו לאמר בפירוש כי הנכסים האלה לא יעברו לרשות מדינות אחרות מכיון שהם נמצאים אצלנו, והם יעברו לרשותה של מדינת ישראל. מדוע לעמוד באמצע הדרך? מדוע להגיד א' ולא להגיד ב', אם מטילא יבוא חוק בענין זה. אנהנה יודעים כי טחנות החקיקה שלנו טוחנות לאט, ובינתיים הענין נסאר ללא סידור. מה מפריע לנו להגיד זאת? מי הפריע לפולין לבטל את החוק משנת 1926 ולדרוש זכות על הנכסים שנשארו ללא יורשים? מהו חוסר אומץ-הלב שלנו להגיד את אשר אנחנו רוצים להגיד.

היו"ר נ. ניר:

אני רוצה להגיד מדוע ועדת המסנה לא

קבלה את ההסתייגות הזאת. אני יודע כי

אצאאא לכאורה הסתייגותו של ורהפטיג מתקבלת על הועה. אבל כוונת החוק הזה היתה אחת: לשלול ממדינה זרה את הזכות להיות יורשת של נכסים ללא יורשים הנמצאים במדינתנו, במקרה שבאותה מדינה יש חוק ירושה המקנה לאותה מדינה זכות על נכסים כאלה. בענין זה יש שני סוגי חוקים במדינות השונות. ישנן מדינות אשר בחוקיהן לא כתוב כי המדינה מקבלת נכסים כאלה כירשת, אלא שהיא מקבלת אותם בחור נכסי הפקר. אך ישנן מדינות כמו פולין, אשר קבעו כי במקרים כאלה המדינה היא היורשת. החוק הזה בא לשלול ממדינות כאלה את הזכות להיות יורשות.

בחוקים שלנו עד עכשיו אין שום דבר

הקובע שם אפילו לא נכרי אלא יהודי-מקומי מה ולא השאיר אחריו יורשים קרוב משפחה, רכושו עובר למדינה. אם בנוגע לרכושם של אזרחי המדינה כך, מדוע נקבע אחרת ביחס לרכושם של נכרים? אנהנו אומרים כי צריך להיות חוק הקובע שבמקרים כאלה גם רכושו של אזרח המדינה וגם רכושו של נכרי, עובר למדינה. אין אנחנו רוצים ליצור חוק המפלה את הרכוש של נכרי. כוונת החוק הזה להשוות את מצב הנכסים של נכרי למצב הנכסים של מקומי, ע"י שלילת הזכות של מדינה זרה לרשת רכוש כזה. מפני זה חשבנו כי אי-אפשר להכניס לחוק הזה את הצעת ורהפטיג.

ת. וילקנפלד:

אני רוצה להוסיף כי הצעת ורהפטיג, לא

רק שהיא יוצרת הכליה, אלא שאם היא

המחיל רשלה זה יוצר בעצם חסרון. אחרון טומדינת להענין חום רללי אשר יחדט

ח. וילקנפלד:

כי נכטים ללא בעלים שייכים למדינה. חוק זה לא יהיה חלק מחוק הירושה.
הוא יהיה חוק קונסטיטוציוני. זאת תהיה הוראה האומרת כי רכוש הנמצא
במדינה ואין לו בעלים, שייך למדינה. בהצעה זאת לא יהיה משום חידוש
במערכת המשפט שלנו. ע"י עקרונות משפטיים כלליים, אנחנו חושבים כי גם
היום המצב הוא כזה, שנכסי הפקר שייכים למדינה. החוק אשר יובא בעוד
חודש-חודשיים, לא יהיה בבחינת חידוש, אלא יבוא להגיד במפורש, בשפה
שאינה משמעת לשתי פנים, כי זהו עיקרון משפטי כללי.

אם אנחנו נאמר את הדבר הזה במפורש

בחוק הירושה לגבי סוג מצמצם של מקרים, והדבר הזה לא ייאמר לגבי מקרים
אחרים, אנחנו מערערים על חוקפו של העיזבון הזה, הקיים לגבי מקרים אחרים.
ע"י כך, לא רק שאנחנו יוצרים הפליה בין רכושו של נכרי ובין רכושו של
אזרח, אלא שאנחנו מערערים על זכותה של המדינה לזכות מההפקר במקרים
אחרים.

י. לט: אני רוצה לשאול את היועץ המשפטי

מדוע הוא חושב כי הירושה שהיא

אישייה משפחית, כשאינן לה יורשים, דינה כנכס הפקר.

נ. כהן: יש סעיף האומר כי נכס שאין לו יורשים,

דינו כנכס הפקר וכל הקודם זוכה בו.

היו"ר נ. ניר:

ה ב ע ה

בעד הסתייגותו של חבר הכנסת ורה טיג - 4.
נגד - 7.

הצעת ז. ורהפטיג לא נתקבלה.

הסתייגות לז. ורהפטיג ולי. לט.

ה. כהן: אני מבקש לשמור הסתייגות לשר המשפטים

ביחס להכנסת המלה "ליורש" במקום "למי".

הסתייגות לשר המשפטים.

ר.ל.

ז. ורהפטיג:

עלינו להפסיק את הישיבה מכיון שיש
לחלק מהחברים ישיבת ועדת המשנה לחוק

השיפוט הצבאי ואנחנו עומדים החת לחץ, להביא את התיקונים בחוק זה לפני
הפגרא.

היו"ר נ. ניר:

אני מודע כי בשבוע הבא נשב עד 1.

ה. רובין:

אני תובע שבישיבה הבאה נתחיל משני דברים:

הצקת הממשלה בענין שרים שיחרימו ישיבות

ממשלה; וחוקי היסוד של המדינה, אשר כידוע צריכים את"כ להתאגד לחוקה. לא
יהכך שנמשיך לעבוד כך, בלי חוקי יסוד וכלי חוקה. גם ביחס להבהרה הממשלה
בדבר שרים שיחרימו ישיבות ממשלה, אין זה לכבוד שהממשלה מסרה לנו ענין
ואין אנחנו גומרים אותו.

י. קליבנוב:

אני מציע לבטל את ישיבות מליאת הכנסת

ביום ד' במשך 2-3 השבועות הקרובים,

כדי לאפשר לוועדת לעשות את עבודתן. אני מציע שהיו"ר יביא זאת בפני נשיאות
הכנסת או בפני ועדה הכנסת.

היו"ר נ. ניר:

בוועדת הכנסת יגידו על זאת, שאם נבטל

את ישיבת הכנסת ביום ד', לא תהיינה

גם ישיבות של ועדות, מפני שכל חברי הכנסת יסעו הבייתה.

ד. בר-רב-האי:

בהור ממלא-מקום יו"ר ועדת הכנסת אני

רוצה להגיד לכם כי אם אתם חושבים שהלחץ

הזה קיים רק בוועדת החוקה חוק ומשפט, אינכם אלא טועים. יש שורה של דברים
אשר לוחצים על סיומם לפני הפגרה. אני חושב כי העומס הוא כל כך גדול שבלתי
אפשרי לסיים אותו כולם, וצריך להיות אומץ לב לכולם ובעיקר לנשיאות, להגיד
מה באמת מוכרחים לגמור ומה אפשר להשאיר לאחרי הפגרא. אני שומע כי רובין
מציע לגשת לחוקת היסוד. האם נגמור זאת עד הפגרא? עלינו לקבוע מה הכרחי
לגמור עד הפגרא.

ב.צ. דינבורג:

אני מציע שוועדתנו תשב ביום ה' והכנסת

תשב ארבעה ימים בשבוע, כדי לגמור את

העניינים העומדים בפנינו.

היו"ר נ. ניר:

כל הצעות הנוגעות לגופים אחרים, אינן

יכולות להיות מובאות לכאן. אנחנו

יכולים להתלית מהי לקיים את ישיבותינו. היות ואני רואה שאין הצעה אחרת

בענין זה, אני קובע את הישיבה הבאה ביום רביעי, מ 08.15 עד 11.50.

לפני הפגרא עלינו להביא לכנסת ארבעה

חוקים: חוק לעשיית דין בנאצים ובעוזריהם, שועדת המשנה צריכה לגמור אותו;

חוק לתיקון פקודת התעבורה, שועדת המשנה עומדת לסיים את הדיון בו; ועוד

שני חוקים: חוק הגנת הדייר (השכרת משנה) וחוק למניעת הטקעה שערים וטפסרות.

לכל החוקים האלה יש לנו ועדת משנה בת שמונה חברים. אני מציע לבחור במקומה

שתי ועדות משנה בנות חמישה חברים, כדי שאפשר יהיה לסיים את התעבורה הזאת.

תחולט:
להרכיב ועדת משנה מיוחדת לחוק הגנת הדייר
(השכרת משנה) ולחוק למניעת הפקעה שערים
וטפסרות, המורכבת מה"ה י. לם, מרכז הועדה,
מ. בן-עמי, י. בדר, ז. ורהפטיג, י. לם,
י. קליבנוב.

(הרשות בידי כל חבר ועדת משנה זאת, לשלוח חבר
אחר מפיעתו, במקומו).

הישיבה נפתחה בשעה 11.10.